

Dato: 23. august 2019

Saksbehandler: Unn Målfrid H. Rolandsen

Høringsuttalelse om ordning for konfirmasjonstidens gudstjenester (sak 18/00868-39)

Vi viser til høringsbrev fra Kirkerådet om ordning for konfirmasjonstidens gudstjenester datert 20. mai 2019, og overbringer med dette MFs synspunkter til forslagene.

Høringsnotatet begrunner endringsforslagene i et kartlagt behov i menighetene for nye forbønner for den enkelte konfirmant, tydeligere veiledning om symbolbruk, samt et behov for en mer samlet og fast ordning for konfirmasjonstidens gudstjenester. Forslaget vil ta utgangspunkt i de større utviklingstrekk og endringer som har preget konfirmasjonstiden i Den norske kirke de siste tiårene. Det legger til grunn utviklingen for andre liturgier med vekt på bekræftelsen av mennesket og det skapte. Det vektlegger også at bønnene skal omtale livet både ved dets gode og dets vonde sider. Vi ser dette som velbegrunnede premisser og ser positivt på arbeidet med utvikling av de aktuelle liturgiene.

Høringsdokumentet presenterer de teologiske føringene for forslaget dels i innledningen og dels i et vedlegg om luthersk konfirmasjonsforståelse, og fremhever på denne måten vesentlige momenter. Vi mener imidlertid at noen av disse kan komme tydeligere til uttrykk i de konkrete liturgiforslagene. Vi mener også at en del av valgene for nye forbønner språklig og formmessig ikke fungerer tilstrekkelig godt som liturgisk bønnespråk, og som vi mener bør få en videre bearbeiding.

A. Generelle teologiske merknader

Innledningen i høringsdokumentet fremhever dåpsaktualisering, tilknytning til kirken, bønn og velsignelse som sentrale elementer i de liturgiske forslagene. I tråd med dette er det ikke unaturlig at liturgier og forbønner særlig vektlegger at konfirmantene kan tilegne seg kirkens tro og praksiser, og finne tilhørighet i kirken på veien frem mot det evige liv. Men, en luthersk dåpsforståelse tilsier ikke bare at den dømte gis en plass i kirkens liv. Sammen med den lutherske kalletikken gir den også den dømte en plass og oppgave *i verden*. Perspektivet vil begrunnes også ut fra en ritualteoretisk forståelse av konfirmasjonen som overgangsrite mot voksenlivet. Høringsnotatet reflekterer omkring disse perspektivene med henvisning til ansvaret for vår neste, vern om skaperverket og kamp for rettferdighet i verden. Det teologiske vedlegget peker på liknende perspektiv i punktet om «Kristen tro og engasjement». Vi mener imidlertid at saken ikke kommer godt nok frem i de konkrete liturgiske forslagene. De bør i større grad fremheve konfirmantene med deres fremtid i Guds verden, og et kall og en rolle i denne.

Vi mener videre at forslaget i sterkere grad bør fange opp den dynamiske dimensjonen i dåpsforståelsen, et moment som er tydelig fremhevet i det teologiske vedlegget. I luthersk sammenheng har denne dimensjonen gjerne vært beskrevet ved sammenhengen mellom dåpen, boten og den daglige omvendelse. Vedlegget peker på andre sentrale motiv i denne sammenhengen, blant annet til et liv og en vekst i Kristus. Dåpen innlemmer i en virkelighet hvor oppgjør med egoisme, og kamp mot det onde i oss og rundt oss inngår i livsbetingelsene. Vedlegget og de alminnelige bestemmelsene berører saken flere steder med

henvisninger til «forsakelsen», mens det foreslåtte liturgien taler om «å følge Jesus» og «være disipler». Her mener vi for det første at det er viktig å finne et språk som ikke virker for lukkede i en folkekirkekontekst. Videre bør man finne uttrykksmåter som kan tydeliggjøre at veksten og utvikling er noe Gud dypest sett virker i oss.

B. Generelle språklige merknader

I forsøkene på finne de sammenfattende språklige uttrykk som enten skal gjengi viktige teologiske forestillinger eller skal kunne møte et mangfold av livssituasjoner, er det nærliggende å gripe til formuleringer som er tilstrekkelig favnende eller generelle. Om formuleringene blir for abstrakte eller komprimerte, kan det imidlertid skapes en distanse i språket som gjør at gudstjenestedeltakeren faller av. Vi mener en del av bønneformuleringene bærer preg av dette slik at de gir inntrykk av et slags «liturgisk sakprosa». Ved i større grad å innarbeide et konkret billedlig språk som knytter an til det synlige, eller til mer konkrete, gjenkjennelige erfaringer, tror vi det kan skape en større nærhet i språket. For eksempel tror vi et uttrykk som «du holder himmel og jord i dine hender» fungerer godt. Et uttrykk som «du forener oss med den korsfestede og oppstandene Kristus» søker derimot å komprimere så mye saksinnhold i få ord at det blir vanskelig å henge med. Det samme kan også skje gjennom oppramsinger hvor vi får inntrykk av at man vil gardere seg eller dekke opp for et spekter av perspektiver eller erfaringer. I større grad enn i de tidligere liturgiene inneholder forslaget mange og-konstruksjoner som gjør språket tyngre, som for eksempel: Gud som «mor og far», fellesskap med «deg og med hverandre», bønn om «styrke og hjelp», «visdom og kraft i gode og vanskelige stunder» etc.

C. Kommentarer til de enkelte liturgiske delene

a. Gudstjeneste med presentasjon av menighetens konfirmanter

Utkastet foreslår en *forbønn for konfirmantene* som tar opp viktige motiver. I tråd med det vi påpekte i foregående avsnitt, vil vi likevel anbefale et videre arbeid med språket. Et par eksempler: I stedet for uttrykket om å bli «forent med den korsfestede og oppstandene Kristus» kan man lete etter enklere uttrykk fra samme temakrets hos Paulus: «Om Kristus som bor i våre hjerter», eventuelt finne nye og mer billedlige eller konkrete uttrykk. Talen om at Gud «møter oss gjennom ord og sakrament» gjengir viktig teologisk innhold, men blir abstrakt for den som ikke er fortrolig med disse kodene fra før – et alternativ kunne være å omtale kirken med: «der du møter oss med dine gaver».

Oppramsingen av «ulykkelige, ensomme og redde» inneholder i og for seg enkle ord, men sammenstilt på denne måten kan assosiasjonene ledes bort fra oss som enkeltmennesker til nødstilte menneskegrupper fjernt borte fra oss. En alternativ løsning kunne være: «Kom til oss når vi er ensomme, styrk oss når vi er redde, osv.» Et tilsvarende eksempel finnes i bønnen om «trygghet, hvile og kraft».

b. Konfirmasjonsgudstjeneste med dåpspåminnelse, forbønn og velsignelse

Hilsen

Tiltaleordet «Faderen» i den trinitariske formelen kan gi et arkaisk inntrykk da «Far» etter hvert har overtatt, ikke bare i dagligtale, men langt på vei også i bibeloversettelsen. Vi anbefaler at man på sikt søker gode alternativer for «Faderen» også i det liturgiske språket.

Dagens bønn

Synspunkter vi har fremført i punktene innledningsvis, vil være aktuelle her:

- Bønnen kan i sterkere grad fremheve menneskets plass og oppgave i verden.

- Det er lett å forstå bakgrunnen for formuleringen «slik en kjærlig mor og far elsker», men den fortøner seg som en gardering og fungerer ikke språklig godt.
- Bønner om at vi skal bli «styrket i troen» kan lett bli oppfattet som en bønn om å bli styrket i overbevisningen om kirkens sannheter, og få en voluntaristisk slagside. En alternativ formulering «styrk oss i tilliten til deg» vil bedre fange inn sentrale sider ved en luthersk forståelse av troen.
- «La oss leve i fellesskap med deg og hverandre» rommer et vidt spekter av forestillinger på en måte som gir uttrykket et generelt og abstrakt inntrykk. Er det mulig å finne mer konkrete eller billedlige uttrykk her?

Høringsspørsmål 1: Vurderer dere de nye bønner bedre enn dagens bønner?

Forslaget til ny dagens bønn tar viktige skritt i retning av en motivmessig og språklig forenkling, men bør likevel bearbeides videre i den retningen vi har pekt på.

Høringsspørsmål 2: Mener dere at de nye tekstforslagene er gode?

Forslaget til lese- og prekantekster inneholder en rekke bibelsteder som kan fungere godt til lesning og utgangspunkt for forkynnelsen i konfirmantgudstjenester. Det er positivt at det stilles opp flere alternativer enn de som er oppført i dagens liturgi. Den motivmessige sammenhengen mellom Gt-tekst, episteltekst og evangelium innenfor hvert av de foreslåtte alternativene er ofte vanskelig å se, og bør vurderes nærmere.

Påminnelse om dåpen

Høringsspørsmål 3: Anser dere B som et godt alternativ?

Som påpekt tidligere, er uttrykket om å bli «forenet med den korsfestede og oppstandne Jesus Kristus» vanskelig tilgjengelig. Vi anbefaler formuleringer som er mer åpne, eventuelt med en billedbruk som ligger nærmere vekstmotivene i den bakenforliggende grunnteksten i Rom 6,5.

Høringsnotatet åpner for at konfirmanten skal gis mulighet til å uttrykke en tilslutning til den kristne tro i sterkere grad enn tidligere. Selv om vi ser positivt på symbolhandlinger generelt, tror vi den foreslåtte ordningen med felles bekjennelse og korstegning vil gjøre at mange av dem som er usikre på egen overbevisning, vil vegre seg for å delta i den liturgiske handlingen. Bare det å gå frem til alteret for å motta forbønn og velsignelse, er en sterk symbolhandling i seg selv. Når denne i tillegg kan kombineres med korstegningen på konfirmantens panne, ser vi ikke behov for ytterligere symbolhandling her.

Vil man likevel vurdere alternative symbolhandlinger ved dåpspåminnelsen, kunne dåpsvannet tas i bruk som symbol. Til handlingen kunne det eventuelt knyttes ord om at «det er i Ham vi lever, rører oss og er til», eller om at den treenige Gud vil «følge oss gjennom alle livets dager».

Forbønn for kirken, verden og konfirmantene

Vi ser en god intensjon om motivmessig forenkling sett i forhold til dagens liturgi. Også disse bør imidlertid bearbeides videre i tråd med de hensyn vi har vist til tidligere. Noen konkrete merknader:

- Antall og-konstruksjoner bør reduseres vesentlig

- Verken koplingen «gode og vanskelige» eller begrepet «stunder» fungerer godt, heller ikke «når livet er godt og når det er vanskelig». Finner man gode metaforer, vil dette trolig fungere bedre her.
- «Særskilt» fungerer ikke godt i liturgisk bønnespråk
- «tårer og gleder» er ikke god kopling – her møter vi et ordpar hvor kun det ene utgjør et metonym.
- «I tjeneste for verden og for kirken» blir komprimert og skaper neppe noen levende mentale bilder for unge gudstjenestedeltakere. På dette punktet kan for øvrig tanken om menneskets plass og oppgave i verden gjøres tydeligere.

Høringsspørsmål 4: Forbønner med justeringer – er det behov for tre alternativer?

Vi mener det ikke er nødvendig å ha tre alternativer, men har heller ikke sterke motforestillinger mot det.

Forbønn med velsignelse av den enkelte konfirmant

Høringsspørsmål 5: Korstegning på konfirmantens panne

Ja, vi mener det være en god symbolhandling at liturgen tegner korset på konfirmantens panne.

Bønner alternativ A:

Som høringsnotatet redegjør for, følger alternativ A til nye bønner for den enkelte konfirmant et strikt mønster. Ved å gjennomføre dette, oppnår man både at mange av de samme ordene går igjen i hvert ledd, men også at setningsstrukturen gjentas i bønn etter bønn. Når i tillegg motivene som inngår ofte er generelle eller abstrakte begreper, som «kjærlighet og tro», «tro og tillit», «fellesskap med deg», osv. oppnår man en språklig og motivmessig monotoni som gjør det vanskelig å i det hele tatt feste seg ved det som sies.

Vi mener at disse bønnene ikke bare bør si noen om konfirmantens plass i kirken, men også i verden. En mulighet er å la dette skje gjennom konkretiseringer av hva Ånden gjør i menneskets liv – f.eks. knyttet til motiver om å vokse i tilliten til Gud og modnes i kjærligheten vår neste.

Bønner alternativ B:

Kortere bønneledd, færre «og»-konstruksjoner og mer motivmessig variasjon gjør at disse bønnene fungerer bedre. Men, det finnes også en del innarbeidet kirkelig ordbruk som bør vurderes: «du kalte henne gjennom dåpens vann», «det evige livs håp», «nådens kilde».

Høringsspørsmål 6: De nye forbønnene løfter fram dåps- og velsignelsesperspektivet. Mener dere at dette er løst på en god måte?

Vi mener at særlig alternativ A må vurderes på nytt og bearbeides videre for at den skal fungere.

Avsluttende lovprisning – alternativ A, B eller C

De nye alternativene B og C er mer ordrike enn de opprinnelige, men synes ikke å være mer direkte eller enkle i språket, jf. våre tidligere kommentarer.

Høringsspørsmål 7: Er det tjenlig med bønnealternativer med ulik karakter?

Ja, det kan være tjenlig, men vi anbefaler et videre arbeid med språk og motiver, jf. tidligere kommentarer.

Høringsspørsmål 8: Forslag om å fjerne mulighet for personlig hilsen fra menighet eller konfirmantledere. Er dere enig i dette?

Dette leddet gir mulighet for involvering av flere med ansvar for arbeidet med konfirmantarbeidet i menighetene. Vi mener det fortsatt bør være åpent for slik involvering, og er ikke enige i at denne muligheten bør fjernes.

Høringsspørsmål 9: Mener dere at dette liturgiforslaget møter behovene for fornyelse av de gjeldende liturgier?

Kun til en viss grad. Sammenfattende vil vi si at forslaget bærer mange gode intensjoner om fornyelse i seg. Det bør imidlertid bearbeides vesentlig i retning av et mer billedrikt og erfaringsnært språk. En del språklige svakheter bør også rettes opp. Innholdsmessig har forslaget innarbeidet viktige perspektiv, men vi mener den verden konfirmantene sendes ut i bør komme tydeligere frem, likedan den dynamiske dimensjonen i dåpsforståelsen.

D. Alminnelige bestemmelser

Punkt 3 viderefører nåværende ordning om at dåp må finne sted før konfirmasjon. Praksisen med at mange unge døver seg før konfirmasjon er gledelig, og det er grunn til å motivere og støtte opp om de unge som kan tenke seg dette. På den andre siden kan menigheter også erfare at konfirmanter som deltar i konfirmasjonsundervisningen ikke er klare for å bli døpt. Det gir grunn til å spørre hvordan våre liturgiske praksiser fungerer hvis disse legger hindringer for menneskers deltakelse i kirken uten at det er tvingende grunner for det. Vi ser ikke at det er overbevisende teologiske eller historiske grunner til å kreve dåp for konfirmasjon. Vi vil derfor anbefale at kirken gjennomtenker sin praksis på dette området.

Punkt 5 omtaler kirkens ansvar for unge i konfirmasjonstiden. I denne sammenhengen mener vi man kan vurdere å ta inn en setning om mulighet for opplæring og konfirmasjonsritual også for voksne som ikke har deltatt i opplæring eller konfirmasjonshandling tidligere, men som ønsker å få bekreftet sin tro i voksen alder.

Punkt 6 viser til konfirmantenes gudstjenestedeltakelse som en vesentlig del av konfirmanttiden. Desto viktigere er det at disse møtepunktene ivaretas fra menighetens side slik at helhetsopplevelsen blir mest mulig positiv for konfirmantene. Det kan for eksempel skje ved at kirkeverter eller andre gudstjenestedeltakere får i oppgave å ta imot og veilede konfirmantene inn i gudstjenesten, og eventuelt delta i oppsummering av konfirmantenes erfaringer umiddelbart etterpå. Vi anbefaler derfor at man vurderer en setning i punkt 5 eller 6 om at menigheten legger til rette for konfirmantenes deltakelse slik at de kan bli møtt på en god måte og få en positiv helhetsopplevelse ved å delta i den gudstjenestefeirende menigheten.

Punkt 8 omtaler de 8 gudstjenestene konfirmantene skal delta i, blant annet med henvisning til varierte gudstjenesteformer og salmevalg. I denne sammenheng mener vi det også kan innarbeides et punkt om muligheten for involvering av konfirmanter, og at det i en eller flere av de aktuelle gudstjenestene kan legges til rette for at ungdom kan medvirke musikalsk og samarbeide med kantor om valg av vokale og instrumentale uttrykk.